

0420 – 20. april

Du skal ikke si falskt vitnesbyrd mot din neste. 2Mos 20: 16.

Dette er et bud nesten ingen tar så høytidelig. Derfor kan en ha visse problemer med hvordan en skal uttrykke seg, så menneskene måtte få øynene opp for hvor alvorlig det er.

Det femte, sjette og sjuende budet har den fordel at brudd på disse påtales både av den verdslige øvrigheten og nesten alle mennesker i verden.

Men bare at en rører denne lille delen på legemet; tungen, om det så skjer i litt negativ omtale av vår neste, hva betyr vel det? Det er jo bare noen fortrolige ord i samtale med en venn –!

Den som bryter opp andres dører, tar pengene til folk og deretter straffes med fengsel. Eller en som dreper et menneske og så blir dømt for dette. De anser vi jo for store forbrytere.

Men hva med den som bare taler, bare bruker tungen i en fortrolig samtale, – selv om han da også frarøver sin neste det som var mye mer dyrebart for ham enn penger, ja, ofte mer dyrebart enn selve livet; nemlig hans gode navn og rykte! Han regnes ikke som noen stor forbryter. Han rammes ikke av påtale, eller straffes med fengsel.

«Å, det var da bare noen ord, bare en antydning som gikk over tungen», heter det gjerne. Men i Den Hellige Skrift kalles det noe annet. Der settes tyven og baktaleren side om side. Der lyder det slik: «Få ikke navn av å være en øretuter og legg deg ikke etter noen med din tunge! For på tyven hviler skam og en hard dom over den tvetungete!». «Heller en tyv enn den som har vennet seg til løgn; men begges lodd er undergang!»

Men la oss nå gå over til å studere selve budet, og se hva det er Herren selv ville og hadde som siktemål da han uttalte: «Du skal ikke si falskt vitnesbyrd mot din neste». Her ser vi på ny den guddommelige omsorgen for menneskene. I det første budet på den andre tavlen hadde han lagt en allmenn grunn for all «hålsosam» (god og gagnlig) ordning menneskene imellom her på jorden.

Deretter var det særlig fire dyrebare skatter denne omsorgsfulle Faderen spesielt ville ta vare på og verne om hos menneskene: Først vårt legemlige liv. Dernest ekteskapets hellighet. Så våre jordiske eiendeler. Og nå til slutt vårt gode navn og rykte, som vanligvis er mer dyrebart for oss enn vårt jordiske gods, ja, mer dyrebart enn selve livet.

Men så høyt du selv setter denne skatten; ditt gode navn og rykte, når du ikke tåler den minste krenkning av dette, like dyrebar kan jo også et annet menneske anse sin ære og aktelse. Derfor er dette budet talt like alvorlig til deg som til noen annen. Her, så vel som med alle de andre budene, er vi alle sammen innkludert, og ikke ett eneste menneske untatt fra budets forpliktende form.

Hvem du enn er, må du ta dette til deg: «Du skal ikke si falskt vitnesbyrd mot din neste». Dette er vår Herre og Guds alvorlige vilje. Han vil like lite at vår neste skal få ødelagt sitt gode rykte, sin godhet og rettskaffenhet, som at han skulle miste penger eller andre ting han eier. Gud vil at alle skal få beholde sitt gode rykte overfor sin ektefelle, sine barn, medarbeidere eller ansatte og naboer. Dette må vi alle sammen huske på.

Hva er altså budskapet i dette budet? Først at det ikke bare er innfor en domstol, men også i all din omgang, du på det mest alvorlige skal være nøye med ditt ordvalg og antydninger om din neste. Så du ikke, uten at det er høyst nødvendig, kommer med antydninger som åpner for ufordelaktige oppfatninger av andre mennesker. Men også at du rent generelt tar avstand fra alle falske og løgnaktige holdninger, og bestreber deg sterkt på den rene sannhet i all din omgang.

Brudd mot dette budet gjør vi oss først og fremst skyldig i overfor våre domsstoler, når noen falskt anklager sin neste. Når den som er anklaget søker å skjule sannheten gjennom løgnaktige utflukter. Når et vitne ikke taler sant, sier noe for mye eller for lite om det saken gjelder. Og når en advokat med vitende og vilje setter fram og forfekter en falsk påstand. Eller dommeren avsier en urettferdig dom.

Men dernest skjer dette også utenfor domstolene, i livets medmenneskelige forhold. Når en i ubetenksomhet, eller i ondskap påfører sin neste et falskt rykte. Enten ved at en selv dikter opp en slik historie, eller en gjentar og utbrer slikt om ham. Eller bare stilltiende, eller med en talende mine eller annet kroppsspråk antyder negative ting om mennesket. Noe en ikke har full visshet om, eller som en etter kjærlighetens lov ikke hadde rett til å røpe.

Det kan også ofte skje på en veldig fin og ubemerket måte, bare ved at vi gjengir vår nestes ord og handlinger med en annen vinkling, slik at oppfatningen blir falsk. Ja, så fint og ubemerket kan dette skje, at bare Gud, som ser alt, vet om det. Dette er å «lyve på sin neste, og påføre ham ondt rykte».

Men når vi så samtidig husker hvordan Kristus tolket loven for oss; at den egentlig krever at vi skal elske vår neste som oss selv, og gjøre mot andre det vi vil de skal gjøre mot oss.

Da innser vi sannheten i Luthers forklaring av dette budet; at «vi skal frykte og elske Gud så vi ikke bare lar være å lyve på vår neste, og påføre ham ondt rykte». Men også så vi ikke forråder ham og baktaler ham. Ja, at vi tvert imot skal «unnskyldte ham, tenke og tale vel om ham, og ta alt opp i beste mening».